

Türkçenin Uzaktan Öğretimi ve Öğrenimi

Editör: Prof. Dr. Ali GÖÇER

Editör: Prof. Dr. Ali GÖÇER

TÜRKÇENİN UZAKTAN ÖĞRETİMİ VE ÖĞRENİMİ

ISBN 978-625-7676-37-3

DOI 10.14527/ 9786257676373

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Şubat 2021, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Çetin
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım A.Ş.
İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 2284 Sokak No:105
Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0312) 394 55 91

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

EDİTÖR HAKKINDA

Prof. Dr. Ali GÖÇER

Kayseri’de doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini Kayseri’de tamamladı. Selçuk Üniversitesi Niğde Eğitim Yüksekokulu Sınıf Öğretmenliği ve Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu (1997). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Bilim Dalında yüksek lisans (2000), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında doktora çalışmasını tamamladı (2005). 2006-2009 yılları arasında Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında, 2009 yılından beri de Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Adıyaman ve Kayseri illerinde Sınıf ve Türkçe öğretmenliği yapan Göçer, öğretmenliği sırasında Millî Eğitim Bakanlığının düzenlemiş olduğu Türkçe Öğretimi ve Metotları Kursu; Türkçe Öğretimi Yöntem ve Teknikleri Semineri; Türkçe Öğretimi Formatörlük Kursu vb. faaliyetlere katılarak Türkçenin eğitimi konusunda bilgi ve deneyimini artırmaya çalıştı.

Yazmış olduğu şiirleri, araştırma ve inceleme yazıları; Erciyes, Yörtürk, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim, Öğretmen Dünyası, Mavi-Yeşil, Güneysu, Millî Eğitim, Türk Dili, Dil Dergisi, Turkish Studies gibi yerel, ulusal ve uluslararası akademik dergilerde; Radikal İnternet, Hürriyet Eğitim gibi internet sitelerinde yayımlandı. Radikal İnternet, Hürriyet Eğitim gibi internet sitelerinde yayımlandı. Göçer’in, Konuşmamızı Süsleyen Etkili ve Güzel Sözler, Konuşmamızı Süsleyen Tarihi ve Edebî Anekdotlar adlarında iki derleme çalışması yanında İlköğretimde Türkçe Öğretimi, Yazma Eğitimi, Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı, Dil Eğitiminin Temel Kavramları, Türkçe Öğretimi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi, Millî Eğitim Üzerine Yazılar adlı yedi kitap bölüm yazarlığı vardır. Ayrıca Türkçe Öğretimi, İlkokuma ve Yazma Öğretimi, Yazma Eğitimi, Türkçe Eğitiminde Ölçme ve Değerlendirme, Türkçe Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımları, Türkçe-Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi ve Mikro Öğretim Uygulamaları adlı kitapları bulunmaktadır. Göçer, Türkçe eğitimi, Türkçenin yabancı/ikinci dil olarak öğretimi, Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme ve genel olarak öğretmen eğitimiyle ilgili çalışmalarıyla Türkçe eğitimi alanına katkı vermeyi sürdürmektedir.

ÖN SÖZ

Türkçenin uzaktan öğretimi ve öğreniminin yürütülmesinin zorunluluk hâlini aldığı durumlarda yararlanılması amacıyla hazırlanan bu çalışmanın omurgasını metin işleme sürecinin aşamaları oluşturmaktadır. Uzaktan öğretim ortamlarında omurgaya hareket kabiliyeti kazandırmak için önemli ve işlevsel bir kas gücü olarak öğretim teknolojilerinin işin içinde olmasının önemi düşünülerek ve farklı çalışma alanlarındaki bilim insanlarının birlikte çalışmaları ile bu eser hazırlanmıştır. Uzaktan öğretimde öğrenenin öğrenme sorumluluğunu alması ve kendi öğrenme süreçlerini yönetmesinin önemine binaen kitap içinde özerk öğrenme ile ilgili bir bölüme yer verilmiş ve kitabın isminde 'öğretim ve öğrenim' kavramları birlikte kullanılmıştır.

Bugünün dünyasında hangi alanda olursa olsun bireylerin sahip olmaları gereken en önemli yetkinlikler arasında işbirliği ve iletişim becerisine sahip olmak vardır. Eğitim ve bilim alanlarında da çalışmaların işbirliği içerisinde yürütülmesi neredeyse bir gereklilik hâlini almıştır. Bu durumun doğal bir sonucu olarak multidisipliner ve interdisipliner yaklaşımlarla yürütülen çalışmalar gün geçtikçe artmaktadır.

Bilişim teknolojileri alanı, uzaktan öğretimde tüm bilim dallarının eğitim-öğretim ortamların tasarımı ve işletilmesinde önemli işlevsel değere sahiptir. Bir başka ifade ile bilişim teknolojisi uzaktan öğretim için vazgeçilmez bir araç, farklı disiplinlerin uzaktan öğretim alanı da bilişim teknolojisi alanının imkân ve işlevlerini gösterebileceği geniş bir saha, verimli ve uygun bir zemindir. Yani sözü edilen bilim dalları birbirini tamamlayan, birbirine ihtiyaç duyan disiplinlerdir. Uzaktan öğretimin yürütüldüğü durumlarda verimliliği üst düzeyde sağlamak için öğretim teknolojileri alanı ile işbirliğine gidilmesinin önem ve işlevi düşünülerek bu çalışmada Türkçe eğitimi alanı ile bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi alanlarındaki akademisyenlerin birlikte çalışmalarının ortamı oluşturulmaya çalışılmıştır.

Uzaktan öğretimde öğretimin gerçekleştiği zemin düşünüldüğünde bilgisayar, İnternet, Zoom, Google Meet gibi araç ve online programlar ön plana çıkmaktadır. Uzaktan öğretimde gerçekleştirilen tüm dersler İnternet üzerinden gerçekleştirildiğinden öğretimde İnternetin ve bilgisayar teknolojilerinin önemi daha çok artmaktadır. Bir başka ifade ile ilkokuldan üniversite eğitimine kadar yürütülen tüm derslerin veya bilim dallarının uzaktan öğretiminin gerçekleştirilmesinde bilişim teknolojilerinin işlevi büyüktür. Uzaktan öğretimde bilişim teknolojisinin olmazsa olmazlığı göz önünde bulundurularak kitabı oluşturan bölümlerin yazarlarının belirlenmesinde interdisipliner yaklaşımı ile hareket edilmiş ve -mümkün

olduğu ölçüde- aynı bölümü bir Türkçe eğitimcisi bir de öğretim teknolojileri eğitimcisinin işbirliği içerisinde birlikte hazırlamalarına fırsat tanınmıştır.

Türkçenin uzaktan öğretimi ve öğreniminin yürütülmesi sürecinde yararlanılması amacıyla hazırlanan bu eserin ortaya çıkmasında katkısı olan tüm yazarlarımıza ve süreçte desteğini esirgemeyen Prof. Dr. Yasemin Gülbahar'a teşekkür ediyorum. Kitabın yayına hazırlanmasında başta Pegem Akademi yönetim kurulu başkan yardımcısı Servet Sarıkaya olmak üzere, teknik destek veren Şehriban Tür-lüdür, Didem Kestek ve emeği geçen diğer tüm Pegem Akademi mensuplarına içten teşekkürlerimi iletmek istiyorum.

Farklı bilim dallarından akademisyenlerle hazırladığımız Türkçenin Uzaktan Öğretimi ve Öğrenimi adlı bu çalışmanın genelde Türk eğitim sistemine, özelde de Türkçenin uzaktan öğretimi ve öğrenimine katkısı olması dileğiyle...

Prof. Dr. Ali GÖÇER

Şubat 2021, Çaybağları-Erenköy, Melikgazi/Kayseri

Bölümler ve Yazarları

Editör: Prof. Dr. Ali GÖÇER

1. Bölüm: Eğitimde Değişim ve Dönüşüm

Prof. Dr. Ali GÖÇER - Erciyes Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-6880-2611

Prof. Dr. Yasemin GÜLBAHAR - Ankara Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-1726-3224

2. Bölüm: Uzaktan Eğitim ve Öğretim

Dr. Mesut ÖZONUR - Çukurova Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-7930-9478

3. Bölüm: Uzaktan Öğretim Modelleri

Prof. Dr. Ünal ÇAKIROĞLU - Trabzon Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-8030-3869

Öğr. Gör. Merve AYDIN - Trabzon Üniversitesi

ORCID: 0000-0002-4192-4504

4. Bölüm: Uzaktan Dil Öğretimi ve e-Öğrenme

Dr. Öğr. Üyesi Ali BATTAL - Selçuk Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-8659-2294

Dr. Öğr. Üyesi Volkan KUKUL - Amasya Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-9546-3790

Prof. Dr. Yasemin GÜLBAHAR - Ankara Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-1726-3224

5. Bölüm: Uzaktan Öğretimde Özerk Öğrenme ve Öğrenen Özerkliği

Doç. Dr. Halil KAMIŞLI - Uluslararası Fınal Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-6715-431X

Dr. Mesut ÖZONUR - Çukurova Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-7930-9478

6. Bölüm: Türkçenin Uzaktan Öğretiminde İçerik Geliştirme ve İçerik Paylaşım Platformları

Öğr. Gör. Merve AYDIN - Trabzon Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-4192-4504

Prof. Dr. Ünal ÇAKIROĞLU - Trabzon Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-8030-3869

7. Bölüm: Türkçenin Uzaktan Öğretimi ve Öğreniminde Ders Tasarımı ve Etkinlik Yönetimi

Öğr. Gör. Dr. Sevgi ÇALIŞIR ZENCİ - Anadolu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-7942-5452

Öğr. Gör. Dr. Olcay SALTİK - Anadolu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-1531-2042

Prof. Dr. Hülya PİLANCI- Anadolu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0276-4480

8. Bölüm: Türkçenin Uzaktan Öğretimi ve Öğreniminde Okuma Becerisinin Geliştirilmesi

Dr. Öğr. Üyesi Burak TÜFEKÇİOĞLU - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-8933-3850

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ERSOY - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

ORCID: 0000-0002-0724-2825

9. Bölüm: Türkçenin Uzaktan Öğretimi ve Öğreniminde Dinleme Becerisinin Geliştirilmesi

Prof. Dr. Ş. Dilek BELET BOYACI - Anadolu Üniversitesi

ORCID: 0000-0002-6050-1718

Doç. Dr. Ömer Tuğrul KARA - Çukurova Üniversitesi

ORCID: 0000-0002-5418-7718

Dr. Öğr. Üyesi Gürkan MORALI - Erciyes Üniversitesi

ORCID: 0000-0002-8539-7507

10. Bölüm: Türkçenin Uzaktan Öğretimi ve Öğreniminde Sözcük Öğretimi

*Doç. Dr. Sercan DEMİRGÜNEŞ - Niğde Ömer Halisdemir
Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-5695-5071

Doç. Dr. Semirhan GÖKÇE - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-4752-5598

**11. Bölüm: Türkçenin Uzaktan Öğretimi ve Öğreniminde Konuşma
Becerisinin Geliştirilmesi**

Doç. Dr. Talat AYTAN - Yıldız Teknik Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9778-8970

Doç. Dr. Ahmet BAŞAL - Yıldız Teknik Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-4295-4577

Dr. Yusuf GÜNAYDIN - Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0638-5621

**12. Bölüm: Türkçenin Uzaktan Öğretimi ve Öğreniminde Yazma
Becerisinin Geliştirilmesi**

Doç. Dr. Gökçen GÖÇEN - Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7552-8406

13. Bölüm: Türkçenin Uzaktan Öğretimi ve Öğreniminde Dil Bilgisi Öğretimi

Doç. Dr. Ahmet BENZER - Marmara Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-3579-3699

**14. Bölüm: Türkçenin Uzaktan Öğretimi ve Öğreniminde Oyun ve
Oyunlaştırmadan Yararlanma**

Prof. Dr. Tolga ERDOĞAN - Trabzon Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9102-4646

Doç. Dr. Yavuz SAMUR - Bahçeşehir Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-4269-7099

**15. Bölüm: Türkçenin Uzaktan Öğretimi ve Öğreniminde Ölçme ve
Değerlendirme**

Prof. Dr. Ali GÖÇER - Erciyes Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-6880-2611

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	v
Bölümler ve Yazarları.....	vii

1. BÖLÜM EĞİTİMDE DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜM

Küresel Gelişmeler ve Eğitimin Genel Görünümü.....	6
Örgün Eğitim - Uzaktan Öğretim ve Öğrenim	8
İnternetle Öğretim-İnternet Tabanlı Uzaktan Öğretim	10
Uzaktan Öğretim için Kuramsal Bir Çerçeve: Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi Modeli.....	13
Yeni Nesil Öğrenme Ortamları.....	16
Dijital Yetkinlikler	17
SONUÇ.....	21
BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME	22
KAYNAKÇA	22

2. BÖLÜM UZAKTAN EĞİTİM VE ÖĞRETİM

Uzaktan Öğretim ve Tarihsel Gelişimi	25
Uzaktan Öğretim İhtiyacı ve Önemi.....	31
Uzaktan Öğretimin Özellikleri	32
Uzaktan Öğretimin Avantajları ve Sınırlılıkları	33
Uzaktan Öğretimde Kullanılan Yöntem ve Teknikler.....	36
Posta/Yazışma Yoluyla Eğitim.....	36
Önceden Kaydedilmiş Ortam	37
İki Yönlü Ses.....	37
Görsellerle İki Yönlü Ses.....	38
Tek Yönlü Canlı Video	38
İki Yönlü Ses, Tek Yönlü Video.....	38
İki Yönlü Ses / Video.....	38
Masaüstü İki Yönlü Ses / Video	39
Uzaktan Öğretimde Temel İlkeler	39
Uzaktan Türkçe Dil Öğretimi	41
Türkçenin Öğretilmesinde Yeni Yöntemler	42
BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME.....	44
KAYNAKÇA	45

3. BÖLÜM UZAKTAN ÖĞRETİM MODELLERİ

GİRİŞ.....	49
ÇEVİRİMİÇİ ÖĞRETİM MODELİ.....	51
Eş Zamanlı Öğretim.....	52
Avantajları	54
Eş Zamansız Öğretim	55
Avantajları	57
Dezavantajları	57
HARMANLANMIŞ (KARMA) ÖĞRETİM MODELİ	57
Harmanlanmış Öğretimde Harmanlama Şekilleri.....	59
Çevrimiçi Programda Yüz Yüze Dersler.....	61
Çevrimiçi Derste Yüz Yüze Uygulamalar	61
Yüz Yüze Derste Çevrimiçi Oturumlar	62
Ters Yüz Sınıf (Flipped Classroom)	62
KİTLESEL AÇIK ÇEVİRİMİÇİ DERSLER (MOOC).....	63
Kitlesel Açık Çevrimiçi Ders Uygulamalarının Türleri.....	64
Bağlantılı Kitlesel Açık Çevrimiçi Ders Uygulamaları	64
Kapsamlı Kitlesel Açık Çevrimiçi Ders Uygulamaları	65
Karışık Kitlesel Açık Çevrimiçi Ders Uygulamaları	65
Bilinen Kitlesel Açık Çevrimiçi Ders Uygulamaları	65
BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME	67
KAYNAKÇA	67

4. BÖLÜM UZAKTAN DİL ÖĞRETİMİ VE E-ÖĞRENME

GİRİŞ.....	73
Uzaktan Dil Öğretiminde Teknoloji Entegrasyonu	74
Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi	75
Nitel Kanıta Dayalı Sentez Modeli	77
Uzaktan Eğitimde Eğitimci Roller ve Yeterlikleri	78
Uzaktan Dil Öğrenim Sürecinde Etkileşim, Katılım ve Dönüt	81
Uzaktan Dil Öğretiminde Dijital Pedagojik Yaklaşımlar	83
Uzaktan Dil Öğretiminde Teknoloji Kullanımı.....	88

Web Teknolojileri	88
Sanal Dünyalar ve Artırılmış Gerçeklik Uygulamaları	89
Mobil Uygulamalar	91
SONUÇ.....	92
BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME.....	92
KAYNAKÇA	93

5. BÖLÜM

UZAKTAN ÖĞRETİMDE ÖZERK ÖĞRENME VE ÖĞRENEN ÖZERKLİĞİ

Uzaktan Öğretimde Öğrenci ve Öğretmen.....	97
Uzaktan Öğretimde Öğretmenin Sorumlulukları.....	97
Uzaktan Öğretimde Öğrenci Sorumlulukları.....	99
Uzaktan Öğretimde Yaşanan Sorunlar	100
Öğretmenlerden Kaynaklanan Sorunlar	100
Alt Yapıdan Kaynaklı Sorunlar	101
Öğrencilerden Kaynaklı Sorunlar	101
Öğrenen Özerkliği.....	102
Öğrenen Özerkliğinde Öğretmenin Rolü	104
Özerk Öğrenmede Öğrenci Özellikleri	106
Dil Öğretiminde Özerk Öğrenme	108
BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME.....	112
KAYNAKÇA	112

6. BÖLÜM

TÜRKÇENİN UZAKTAN ÖĞRETİMİNDE İÇERİK GELİŞTİRME VE İÇERİK PAYLAŞIM PLATFORMLARI

GİRİŞ.....	117
UZAKTAN ÖĞRETİMDE İÇERİK GELİŞTİRME.....	118
İçerik Geliştirmede Çoklu Ortam İlkeleri.....	121
Bölgümlere Ayırma	123
Ön-Eğitim	123
Biçim	124
Tutarlılık	124
Dikkat Çekme	124

Gereksizlik	124
Konumsal ve Zamansal Yakınlık	124
Çoklu Ortam	124
Kişiselleştirme, Ses ve Resim	125
UZAKTAN ÖĞRETİMDE KULLANILAN İÇERİK TÜRLERİ VE İÇERİK GELİŞTİRME ARAÇLARI	125
Görsel Oluşturma ve Geliştirme Araçları	126
Sunum Oluşturma ve Geliştirme Araçları	127
Video ve Podcast Oluşturma ve Geliştirme Araçları	128
Etkileşimli İçerik Oluşturma ve Geliştirme Araçları	129
Animasyon İçerik Oluşturma ve Geliştirme Araçları.....	130
Test Hazırlama ve Geliştirme Araçları.....	130
UZAKTAN ÖĞRETİMDE İÇERİK PAYLAŞIM PLATFORMLARI	131
Öğrenme Yönetim Sistemleri.....	131
Moodle.....	132
Google Sınıf.....	132
EBA (Eğitim Bilişim Ağı).....	133
Sosyal Ağlar.....	134
BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME	136
KAYNAKÇA	136

7. BÖLÜM

TÜRKÇENİN UZAKTAN ÖĞRETİMİ VE ÖĞRENİMİNDE DERS TASARIMI VE ETKİNLİK YÖNETİMİ

GİRİŞ.....	139
UZAKTAN ÖĞRETİMDE TASARIM.....	141
İÇERİK GELİŞTİRMENİN ÖĞRETİM TASARIMINDAKİ YERİ	143
UZAKTAN ÖĞRETİMDE İÇERİK VE ETKİNLİK GELİŞTİRME SÜRECİ.....	145
UZAKTAN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE EŞ ZAMANLI VE ZAMANDAN BAĞIMSIZ ETKİNLİKLERLE DERS TASARIMI.....	148
Uzaktan Türkçe Öğretiminde Ders Tasarımı Örneği	149
Ders Öncesi (Zamandan Bağımsız).....	150
Hazırlık Çalışmaları	151
Derste (Eş Zamanlı)	152
Dersten Sonra (Zamandan Bağımsız)	159

SONUÇ.....	161
BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME.....	162
KAYNAKÇA	163

8. BÖLÜM

TÜRKÇENİN UZAKTAN ÖĞRETİMİ VE ÖĞRENİMİNDE OKUMA BECERİSİNİN GELİŞTİRİLMESİ

GİRİŞ.....	165
ANLAMA BECERİ ALANI KAPSAMINDA OKUMA	166
Akıcı Okuma.....	167
Türkçe Dersi Öğretim Programları Ortaokul Akıcı Okuma Kazanımları.....	168
Okuma Stratejileri	170
Web Temelli Okuma	172
Ekran Okuma.....	173
OKUMANIN BİLİŞSEL BOYUTU VE OKURYAZARLIK DÖNEMLERİ	175
Bilişsel Yük	178
OKUMA BECERİSİNİN GELİŞİMİNDE METİN.....	179
Hipermetin.....	180
Hipermedya ve Çoklu Ortam Tasarımı.....	180
UZAKTAN EĞİTİM TÜRLERİ VE OKUMA ÖĞRETİMİ.....	186
OKUMA BECERİNİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK UZAKTAN ÖĞRETİM UYGULAMALARI	189
SONUÇ.....	194
BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME.....	196
KAYNAKÇA	198

9. BÖLÜM

TÜRKÇENİN UZAKTAN ÖĞRETİMİ VE ÖĞRENİMİNDE DİNLEME BECERİSİNİN GELİŞTİRİLMESİ

GİRİŞ	201
DİNLEME BECERİSİ	202
DİNLEME EĞİTİMİ İÇİN BİR ALTERNATİF: UZAKTAN ÖĞRETİM ORTAMLARI	203
UZAKTAN ÖĞRETİMDE DİNLEME SÜRECİ	204
Dinleme Öncesi ve Örnek Etkinlikler	204

Dinleme Sırası ve Örnek Etkinlikler	209
Dinleme Sonrası ve Örnek Etkinlikler	211
UZAKTAN ÖĞRETİMDE DİNLEME TÜRLERİ.....	226
Etkileşimli Dinleme.....	226
Etkileşimsiz Dinleme	227
UZAKTAN ÖĞRETİMDE DİNLEMİYİ OLUMSUZ ETKİLEYEN ETMENLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	230
BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME.....	232
KAYNAKÇA	232

10. BÖLÜM TÜRKÇENİN UZAKTAN ÖĞRETİMİ VE ÖĞRENİMİNDE SÖZCÜK ÖĞRETİMİ

GİRİŞ.....	235
SÖZCÜK DEYİNCE.....	236
SÖZCÜĞÜN TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ YERİ	238
SÖZCÜKTE ANLAM.....	242
SÖZCÜĞÜN ANLAM BAĞLANTILARI	243
Temel (Gerçek, Asıl, Düz) Anlam	243
Yan Anlam	244
Mecaz Anlam	245
Terim Anlam	246
Soyut ve Somut Anlam	247
Eşanlamlılık.....	248
Karşıt Anlamlılık	248
Bağlam	249
SÖZCÜK TÜRLERİ.....	249
Ad (İsim).....	250
Eylem (Fiil).....	250
Önad (Sıfat).....	251
Adıl (Zamir)	251
Belirteç (Zarf)	251
Bağlaç	252
Edat (İlgeç)	252
Ünlemler.....	253

SÖZCÜK TÜRETİMİ.....	253
BİLGİSAYAR DESTEKLİ UZAKTAN SÖZCÜK ÖĞRETİMİ ETKİNLİKLERİ	255
SONUÇ	261
BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME.....	263
KAYNAKÇA	264

11. BÖLÜM TÜRKÇENİN UZAKTAN ÖĞRETİMİ VE ÖĞRENİMİNDE KONUŞMA BECERİSİNİN GELİŞTİRİLMESİ

GİRİŞ	267
KONUŞMANIN BOYUTLARI.....	268
Konuşmacı Boyutu	268
Fiziksel Özellikler	269
Zihinsel Özellikler	269
Duyusal Özellikler	269
Dilsel Özellikler	269
Dinleyici Boyutu.....	270
Ortam Boyutu	270
KONUŞMA MODELLERİ.....	271
Fromkin'in Beş Aşama Modeli	271
Garret'in Konuşma Üretimi Modeli.....	271
Dell'in Konuşma Üretim Modeli	271
Levelt'in Konuşma Üretim Modeli.....	272
KONUŞMA BECERİSİNİN KAZANDIRILMASINDA KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	272
Psiko-Sosyal Kökenli Konuşma Güçlükleri	273
Topluluk Önünde Konuşamama	273
Heyecanın Kontrol Edilememesi.....	274
Sert, Kırıcı veya Saldırgan Bir Üslupla Konuşmak.....	274
Özgüvenle İlgili Güçlükler	274
Geçmiş Yaşantılar	275
Yapmacık Tavırlara Başvurmak	275
Eleştiriye Açık olmama.....	275
Beden Dili ve Dış Görünüş	275
Fiziksel Nedene Bağlı Konuşma Güçlükleri	276

Artikülasyon (Telaffuz) Güçlükleri	276
Akıcılıkla İlgili Güçlükler.....	277
Ses ve Nefesle İlgili Güçlükler.....	277
Bilişsel Konuşma Güçlükleri.....	278
Afazi	278
Dizartri.....	279
KONUŞMA BECERİSİNİN DİĞER DİL BECERİLERİ İLE İLİŞKİSİ	279
Konuşmanın Dinleme ile İlişkisi	279
Konuşmanın Okuma ile İlişkisi	280
Konuşma ile Yazma İlişkisi.....	280
TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA KONUŞMA BECERİSİ	281
KONUŞMA BECERİSİ VE UZAKTAN ÖĞRETİM.....	282
SONUÇ.....	285
Uzaktan Eğitimde Örnek Konuşma Etkinlikleri	285
BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME.....	293
KAYNAKÇA	294

12. BÖLÜM

TÜRKÇENİN UZAKTAN ÖĞRETİMİ VE ÖĞRENİMİNDE YAZMA BECERİSİNİN GELİŞTİRİLMESİ

YENİ OKURYAZARLIKLAR VE DİJİTAL OKURYAZARLIK	299
KÂĞIT-KALEM TEMELLİ YAZMA VE DİJİTAL YAZMA.....	301
ÇEVİRİM İÇİ YAZMA VE İÇERİK OLUŞTURMA	302
ÇOK BİÇİMLİ (MULTIMODAL) METİNLER.....	304
YAZMA EĞİTİMİ VE DİJİTAL TEKNOLOJİLERİN ÖĞRETİME ENTEGRASYONU	305
UZAKTAN ÖĞRETİMDE YAZMA BECERİSİNİN GELİŞTİRİLMESİ	310
İlkeler	313
Temel Sorunlar	314
Öneriler.....	315
UZAKTAN ÖĞRETİMDE YAZMA BECERİSİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE İŞ BİR- LİĞİ VE ETKİLEŞİM.....	316
UZAKTAN ÖĞRETİMDE YAZMA BECERİSİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE DÜ- ZELTME VE GERİ BİLDİRİM: KIRMIZI KALEMDEN VAZGEÇMEK	318
Eş Zamanlı Etkinlik Örnekleri	321

Eş Zamanlı Olmayan Etkinlik Örnekleri	327
BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME.....	336
KAYNAKÇA	337

13. BÖLÜM

TÜRKÇENİN UZAKTAN ÖĞRETİMİ VE ÖĞRENİMİNDE DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

GİRİŞ	341
Uzaktan Dil Bilgisi Öğretimi Ne Değildir?	343
Uzaktan Dil Bilgisi Öğretimi Nedir?.....	344
Uzaktan Dil Bilgisi Öğretiminde Kullanılabilecek Araçlar.....	344
Bilginin Sunumu.....	344
Ortak Paylaşım	350
Ölçme	354
BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME.....	358
KAYNAKÇA	358

14. BÖLÜM

TÜRKÇENİN UZAKTAN ÖĞRETİMİ VE ÖĞRENİMİNDE OYUN VE OYUNLAŞTIRMADAN YARARLANMA

GİRİŞ	359
Oyun	360
Türkçe Öğretiminde Oyun Kullanımı	362
Uzaktan Türkçe Öğretiminde Oyun Kullanımı.....	364
Uzaktan Türkçe Öğretiminde Oyun Tasarlama	366
Uzaktan Türkçe Öğretiminde Oyun Örnekleri	368
1. Bak-Bul-Yaz.....	368
2. Bingo	369
3. Bir Hayal-Bir Gerçek.....	369
4. Bul ve Söyle	370
5. Ben Kimim?	371
Türkçe Öğretimi Nasıl Oyunlaştırırız?	372
Oyun Elementleri	372
Oyunlaştırma Nasıl Yapılmaz?	374
Uzaktan Türkçe Öğretiminde Kullanılabilecek Oyun ve Oyunlaştırma Araçları.....	376

BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME.....	378
KAYNAKÇA	378

15. BÖLÜM

TÜRKÇENİN UZAKTAN ÖĞRETİMİ VE ÖĞRENİMİNDE

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Eğitim ve Öğretimde Ölçme Değerlendirme.....	381
Ölçme ve Değerlendirme	383
Ölçme.....	383
Değerlendirme	383
Ölçme ve Değerlendirme Arasındaki İlişki	384
Uzaktan Ölçme ve Değerlendirmede Teknolojinin Yeri	384
e-Değerlendirme ve Çevrimiçi Ölçme Değerlendirme Araçları.....	386
Uzaktan Öğretimde Ölçme Değerlendirme Araç ve Uygulamaları.....	388
Uzaktan Öğretim Süreçlerinde Kullanılabilecek Bazı Web 2.0 Araçları	391
Türkçenin Uzaktan Öğretimi ve Öğreniminde Ölçme Değerlendirme Yaklaşımları.....	396
1. Süreç Değerlendirme Yaklaşımı	397
Süreç Değerlendirme Yöntem ve Araçları.....	398
Tanıma Amaçlı (Diagnostik) Değerlendirme.....	398
Tanıma Amaçlı Değerlendirme Yöntem ve Araçları.....	399
Biçimlendirici (Formatif) Değerlendirme	400
Biçimlendirici Değerlendirme Yöntem ve Araçları	401
Özetleyici (Summatif) Değerlendirme.....	402
Özetleyici Değerlendirme Yöntem ve Araçları.....	403
2. Sonuç Değerlendirme Yaklaşımı	406
Sonuç Değerlendirme Yöntem ve Araçları.....	406
METİN İŞLEME SÜRECİ BAĞLAMINDA ÖLÇME DEĞERLENDİRME VE ÖRNEK UYGULAMALAR	407
Hazırlık Aşaması.....	407
Tanıma, Hazırlama Amaçlı Değerlendirme.....	407
Okuma Anlama Aşaması.....	409
Okunanı Anlama Becerisinin Değerlendirilmesi.....	409
Dinleme Anlama Aşaması	413
Dinleme Anlama Becerisinin Değerlendirilmesi.....	413
Kendini İfade Etme Aşaması: Konuşma Becerisi.....	416
Konuşma Becerisinin Değerlendirilmesi	417

Kendini İfade Etme Aşaması: Yazma Becerisi	423
Yazma Becerisinin Değerlendirilmesi.....	423
Dil Bilgisi Öğrenme Alanı Aşaması	429
Dil Bilgisi Konu, Kural ve Yapıları İşlevsel Kullanabilme Becerisinin Değerlendirilmesi.....	429
BÖLÜM SONU DEĞERLENDİRME	431
KAYNAKÇA	431
Yazarlar Hakkında.....	433

1. BÖLÜM

EĞİTİMDE DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜM

Prof. Dr. Ali GÖÇER - *Erciyes Üniversitesi*

ORCID: 0000-0002-6880-2611

Prof. Dr. Yasemin GÜLBAHAR - *Ankara Üniversitesi*

ORCID: 0000-0002-1726-3224

Günümüz dünyasında hemen her alanda değişim ve dönüşüm büyük bir hızla devam etmektedir. Tüm alanlardaki değişim ve dönüşüme zemin sunabilecek veya öncülük edecek bir unsur olan eğitim alanında da özellikle teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişim ve dönüşüm gerçekleşmektedir. Bugün şu gerçek apaçık ortadadır ki dünyadan kopmadan erişilebilecek bir gelişim durumuna, yine dünyada meydana gelen değişim ve dönüşüme ayak uydurmakla erişilebilecektir. Geleceğe dair akılcıca bir planlama için gidişatı iyi okumak, günün şartlarını iyi değerlendirmek, girişimleri yerinde ve zamanında yapmak önemlidir. Gelişim, değişim ve dönüşümle sağlanabildiği gibi, değişim ve dönüşüm de gelişime kapı aralamaktadır.

Teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişmeler, bireylerin de bu gelişmelere uyum sağlamasını gerektirmektedir. Çağa ayak uydurmak için sürekli güncel bilgilerle donanmış olmamız beklenmektedir. İnternet ve web teknolojileri sayesinde istediğimiz yerden ve istediğimiz zaman farklı bilgilere erişmek, sorunlarımıza çözüm aramak, farklı kişilerle iletişim kurmak ve bilgi paylaşmak son derece kolay bir hâle gelmiştir (Gülbahar, 2019: 291).

Yeni teknolojilerin insan yaşamının her alanında yarattığı köklü değişimler, bilginin de yeniden tanımlanmasını gerektirmiştir. Karmaşık algoritmaları işleyen arama motorları ve İnternet kullanıcılarının katkıda bulunduğu gittikçe büyüyen dijital kaynaklar, bilgi üreticileri ve tüketicileri arasındaki kesin çizgiyi kaldırmıştır. Bireylerin farklı biçimlerde hem üretici hem tüketici olarak yer aldıkları İnternet ortamları paylaşım ve etkileşim sayesinde farklı yapı ve kapsamda gittikçe büyüyen dinamik bir içerik oluşturmuştur. Bir zamanlar geleceğin teknolojik yaklaşımları olarak ortaya atılan bu iletişim ve etkileşim biçimleri, günümüz eğitim

süreçleri üzerinde önemli değişimlere yol açmıştır (Baran, 2020: 758). Bu değişimin doğal ve zorunlu bir sonucu olarak gerek bireysel gerekse kurumsal açıdan geliştirilecek stratejiler ile dijital dönüşüm sürecini etkin kılmak önemlidir.

Hangi alanda olursa olsun günümüz dünyasında var olabilmek, gelişim ve değişime ayak uydurabilmek için bireysel ve kurumsal olarak dijital dönüşümü başarmak gerekmektedir. Bu başarı, teknolojik araçları elde etmek ve kullanmakla sınırlı olmayıp birtakım yetkinlikleri de gerektirmektedir. Karaman ve Aydın'a (2020: 15-16) göre, dijital dönüşüm herkesin zihninde bir şeyler çağrıştırırken genellikle daha teknolojik, daha güncel olana geçiş şeklinde algılanmaktadır. Ancak dijital dönüşüm süreci basitçe daha güncel olana geçmekten ziyade insan, iş süreçleri ve teknolojik unsurların bir araya gelerek oluşturduğu bütüncül bir dönüşümü ifade etmektedir.

İnternet teknolojisinin ortaya çıkışı ve sivil alanda yayılışını takiben kişisel bilgisayar kullanımının yaygınlaşması ve İnternet kullanımını kolaylaştırıp hızını artıracak alt yapı yatırımları ile birlikte İnternet ortamı daha yoğun bir trafiğe sahne olmuştur. Böylece bilgiye erişim ve kullanım kolaylaşmış, üretilen bilgi miktarı ve bu bilginin yayılım hızı ile ulaşılan kişi sayısı ciddi oranda artmıştır. İnternet veri tabanında içeriklerin zenginleştirilmesi ve eğitim ile ilgili yapılan hazırlıklar ile birlikte yüz yüze eğitim ortamlarında bulunamayan kişilere sanal ortamda eğitim alma fırsatı da sunulmuştur. Geline son noktada İnternet, geleneksel eğitim kaynaklarına olan ihtiyacı minimize etmiştir. Söz konusu eğitim kaynaklarına alternatif olarak İnternet, informal eğitim anlayışının yaygınlaşmasını sağlamış ve formal eğitime olan ihtiyacı gün geçtikçe düşürmüştür (Tekdal, 2020: 44). Bunun yanında formal eğitimin yapılamadığı salgın, savaş vb. olağanüstü durumlarda bir çıkış yolu olarak açık ve uzaktan öğretime geçme zorunluluğu ile yüz yüze kalınmıştır. Tam da bu durumlarda İnternet teknolojisi, tablet, bilgisayar, akıllı telefon kullanımının sağladığı olanaklarla uzaktan öğretim sürdürülmeye çalışılmaktadır.

Geçmişten günümüze teknolojik gelişmeler birçok alanı etkilediği gibi eğitim alanını da etkilemiş, bu alanda birçok gelişmeye ve dönüşüme sebep olmuştur. Eğitimde dönüşüm denildiğinde genellikle akıllara teknolojiye bağlı olarak materyal bazında değişimler gelmektedir. Fakat eğitimde gelişim ve dönüşüm sadece materyal bazında düşünülmemeli; eğitim ortamlarından ders çalışma stiline, öğrenen özelliklerinden öğretmen becerilerine ve eğitim araç gereçlerine kadar eğitimin birçok bileşenine etki ettiği göz ardı edilmemelidir (Keskinkılıç ve Karataş, 2020: 30). Bu konuda Sicilia (2018), Sáiz-Manzanares, Escolar-Llamazares ve Arnaiz González (2020), şunları söylemektedirler. Yenilikçi eğitimciler uzun yıllardır eğitim öğretim süreçlerini teknoloji ile bütünleştirip entegre etmeye çalıştılar. 1990'ların sonlarından itibaren İnternetin yarattığı ivme ve web tabanlı tarayıcı

yazılımlar ile birlikte teknoloji eğitim öğretim süreçlerinde daha sık kullanılmaya başlandı. Öncelikle eğitim materyalleri ve süreçlerinin yönetimini kolaylaştıran web tabanlı öğrenme yönetim sistemleri yaygınlaştı. Bu yöntemle bir yandan içerik yönetimini ve iletişimi, diğer yandan öğrenenlerin ve sürecin takibini kolaylaştırdı. Daha sonra öğretim içerikleri çoklu ortam materyalleri olarak zenginleşirken bir süre sonra 'etkileşimli' olmaya başladı. Eş zamanlı yaşanması güç olan etkileşimli sanal sınıf ortamları İnternet hızına, teknolojik gelişmelere ve yazılımların sunduğu özelliklere dayalı olarak o kadar gelişti ki, öğrenenler sanal sınıf ortamlarında çok daha etkili ve kalıcı öğrenmeye başladılar (akt Gülbahar vd., 2020: 2).

İnsanoğlunun günlük hayatını kolaylaştıran ve zaman kavramını hız ile birleştirerek istek ve beklentileri geçmiş ile kıyaslanamayacak bir hızda ileten iletişim araç gereçleri sayesinde, eğitim sürecinin dışında kalmış ya da zorunluluk nedeniyle başka gerekçelerle bu sürece dâhil olmamış birçok kişi, mezuniyet hakları açısından eşit koşullarda eğitim haklarına sahip olmuştur (Tekdal, 2020: 37).

Teknolojik gelişmelerin sunduğu olanaklarla öğrenme ortamlarının zenginleştirilmesi, bilgi aktarımına dayalı geleneksel anlayışın yıkılarak bilgiye ulaşma, bilgiyi işleme, yeni bilgi üretme ve paylaşma gibi fırsatları da beraberinde getirmektedir. Öğrenim gören öğrencilerin bu tür bir yaklaşım ile eğitim alması ve çağın sunduğu teknolojik araç ve ortamlardan yararlanarak hayata hazırlanması, günümüz eğitim kurumları ve eğitimcilerinin temel amacı olmalıdır. Çağın gereklerine uygun eğitim vererek birey yetiştirmeyi hedefleyen eğitim kurumları, bilişim teknolojilerinin sunduğu olanakları da kullanarak öğrenci katılımına uygun olan oyunla öğrenme, mobil uygulamalar, ters yüz edilmiş sınıflar, kesintisiz öğrenme gibi iletişim ve etkileşime zemin sunan çoklu ortam uygulamaları ile yöntem ve teknikleri kullanmaları kaçınılmaz olmuştur.

Değişim ve dönüşüm süreçlerini çok net bir şekilde görmekte ve yaşamakta olduğumuz eğitim alanında hedeflenen dönüşümün gerçekleşmesi şu üç unsurun sağlanmasına bağlıdır: farkındalık, uyum ve sürdürülebilirlik.

Farkındalık; dünyada olup bitenleri görmek, analiz, sentez ve değerlendirmelerle hemen her alanda dinamik ve hızlı bir şekilde gerçekleşen evrilmeyi görebilmek ve iyi okumakla ilgilidir.

Uyum; gerçekleşen dönüşüme öncelikle kritik ve lokomotif nitelikli alanlarda ayak uydurmak ve işleyişe katkı sunmak açısından işlevsel bir değerdir.

Uygulanabilirlik; çıktıları ve işlevselliği açısından önemli yaygın etkiye sahip alanlarda uygun araçlarla sorunsuz işleyen bir sistemin oluşturulması, uygulanabilirliğinin test edilmesi ve verimliliğinin onaylanmasıyla sürdürülebilirliğinin